



ΤΑ ΑΠΟΚΡΥΦΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Ενότητα 6: Το Ευαγγέλιο της παιδικής ηλικίας του Ψ-Ματθαίου

Αικατερίνη Τσαλαμπούνη
Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.



Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.



Τα Απόκρυφα Ευαγγέλια.

Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ



Το Ευαγγέλιο της παιδικής ηλικίας του Ψ-Ματθαίου



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

**ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΗΣ
ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΤΟΥ Ψ-ΜΑΤΘΑΙΟΥ**

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

- Το απόκρυφο κείμενο οφείλει το όνομά του στον K. Tischendorf.
- Το κείμενο περιέχει την ψευδεπίγραφη αλληλογραφία μεταξύ των επισκόπων Χρωμάτιου και Ηλιοδώρου και του Ιερώνυμου. Το ζητούν να μεταφράσει από τα εβραϊκά στα λατινικά ένα κείμενο για τη γέννηση της Μαρίας και τη γέννηση του Ιησού, το οποίο ήταν κρυμμένο μέχρι τώρα.
- Πρώτη έκδοση του κειμένου από τον J.C. Thilo (1832): *Codex Apocryphus Novi Testamenti*: έκδοση δύο χειρογράφων του 14^{ου} και 15^{ου} αι. + Cod. Pars. Lat 1652.
- Η δεύτερη σημαντική έκδοση είναι εκείνη του K. Tischendorf (1851).
 - Θεωρεί την ιστορία για τον νεαρό Ιησού ως αρχαίο τμήμα του αποκρύφου.
 - Διατηρεί την αλληλογραφία ως αρχικό πρόλογο του κειμένου.
- Η τελευταία έκδοση του κειμένου λαμβάνει υπόψη 132 χειρόγραφα: Gijssel / Turnhout (1997).



ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ / ΧΡΟΝΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

- Τα αρχαιότερα χειρόγραφα από τις αρχές του 9^{ου} αι. (Montepessulanus 55).
- Στις αρχές του 9^{ου} αι. δυο διαφορετικές εκδοχές του αποκρύφου.
 - A (την πρώτη δεκαετία της καρολίνειας δυναστείας).
 - P (γύρω στο έτος 800).
- *Terminus ante quem* το έτος 800.
- *Terminus post quem:*
 - Έ. Amman: επίδραση από τους μοναχικούς κανόνες -> ακμή του μοναχισμού στη Δύση.
 - J. Gijssels: εποχή του Γρηγορίου της Tours (540-594).
 - Πιθανή εποχή συγγραφής του αποκρύφου: αρχές του 7^{ου} αι. (βασιλεία του Dagobert I).



ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΕΙΔΟΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΠΡΩΤ. ΙΑΚΩΒΟΥ

- Πρόκειται για μία επεξεργασία και εκ νέου καταγραφή του Πρωτευαγγελίου στα λατινικά.
- Παρόμοια επεξεργασία το έργο *Liber de nativitate sanctae Mariae*.
- Τα δύο κείμενα δημιουργούνται το ένα ανεξάρτητα από το άλλο, έχουν όμως την ίδια επιρροή στη Δύση.
- Κι εδώ όμως κεντρικό πρόσωπο η Μαρία.



ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΑΠΟΚΡΥΦΟΥ

- Το *ΠρωτΙΑκ* για το πρώτο μέρος του αποκρύφου (ίσως γνωρίζει το ΠρωτΙΑκ σε μία προγενέστερη μορφή από αυτήν που σώζεται σήμερα).
- Το *Ευαγγέλιο της Παιδικής Ηλικίας του Θωμά* (κεφ. 25-42) – διασώζει διαφορετική εκδοχή του κειμένου – προσπαθεί να μετριάσει την αρνητική εικόνα του Ιησού στο κείμενο του Θωμά.
- Σχέσεις με την *Αραβική διήγηση της Παιδικής Ηλικίας*.
- Το κανονικό ευαγγέλιο του Ματθαίου.



ΘΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ

- Κείμενο με ιδιαίτερη έμφαση στο πρόσωπο της Μαρίας.
- Στο κεφ. 6 η Μαρία χαρακτηρίζεται ως «πρῶτος εὐρετής» όλων των μοναχικών κανόνων.
- Είναι η *domina perfectissima* που χαίρει της εύνοιας του Θεού.
- Στο κεφ. 12 η Μαρία δεν εμφανίζεται ως το αβέβαιο κορίτσι του ΠρωτΙΑκ αλλά ως η κυρία της κατάστασης, η οποία μόνη της αποφασίζει να θέσει τον εαυτό της σε δοκιμασία -> μία θριαμβευτική πορεία στο τέλος όπου η Μαρία δέχεται τις τιμές του λαού και των πρεσβυτέρων.



ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ

- Κείμενα όπως του Ψ-Ματθαίου και το *Libellus de nativitate Mariae* επηρεάζουν σημαντικά τον θεομητορικό λειτουργικό κύκλο και στηρίζουν τις θεολογικές συζητήσεις για το αειπάρθενο και τον χαρακτηρισμό της Μαρίας ως θεοτόκου.
- Το απόκρυφο κείμενο επηρεάζει κείμενα μαριολογικού περιεχομένου στην Δύση κατά τον 9^ο και 10^ο αι., τα οποία στη συνέχεια περνάνε μέσα στα λειτουργικά κείμενα.
- Η πληροφορία του αποκρύφου ότι στο σπήλαιο της γέννησης είναι το βόδι και ο όνος, που πέρασε στις εικόνες της Γέννησης, προέρχεται από το απόκρυφο του Ψ-Μτ.
- Το ίδιο ισχύει για την παράσταση του φοίνικα που συναντούμε στις απεικονίσεις της φυγής στην Αίγυπτο.



ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

- Δύο κύρια μέρη:
 - Κεφ. 1-17: μία επεξεργασία του ελληνικού κειμένου του ΠρωτΙΑκ.
 - Κεφ. 18-24: η Αγία Οικογένεια στην Αίγυπτο (επιρροές από το Ευαγγέλιο της Παιδικής Ηλικίας του Θωμά).



**ΑΛΛΑ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ
ΤΗΣ
ΠΑΙΔΙΚΗΣ
ΗΛΙΚΙΑΣ**

ΤΟ ΑΡΑΒΙΚΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

- Σώζεται σε δύο χειρόγραφα και τρεις συριακές παραλλαγές.
- Βάση των σημερινών εκδόσεων του αποκρύφου είναι η έκδοση του H. Sike (1697), η οποία στηρίζεται στο χειρόγραφο της Οξφόρδης Ms Or. 350.
- Στο πρώτο μέρος (κεφ. 1-9) παρουσιάζει εξάρτηση από το Πρωτiak.
- Το μεσαίο τμήμα (κεφ. 10-35) αποτελεί τον αρχικό πυρήνα της αφήγησης του αποκρύφου (θαύματα εξορκισμών, μαγικές πράξεις, έντονη μαριολογία).
- Το τρίτο μέρος (κεφ. 36-54) στηρίζεται στο Ευαγγέλιο της Παιδικής Ηλικίας του Θωμά.
- Το αρχικό κείμενο ίσως είναι πριν τον 5^ο αι. – τόπος συγγραφής κάπου στην Ανατολή.



ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΥ ARUNDEL

- Σώζεται στο χειρόγραφο Arundel 404 της Βρετανικής Βιβλιοθήκης (14^{ος} αι.) και σε ένα άλλο χειρόγραφο του 13^{ου} αι. (Hereford Cathedral Library O. III, 9) -> Compilation J (James) – γύρω στο 800.
- Σήμερα έχουμε στη διάθεσή μας 9 μάρτυρες του κειμένου.
- Στηρίζεται σε διάφορα προηγούμενα κείμενα: λατινική μετάφραση του Πρωτῆακ / Ψ-Μτ / μία χαμένη σήμερα πηγή.
- Στις γνωστές από τα άλλα ευαγγέλια παιδικής ηλικίας το ευαγγέλιο Arundel προσθέτει στοιχεία για τους μάγους (ομοιότητες με το πρόσφατα δημοσιευμένο ευαγγέλιο των Μάγων).
- Ο νεογέννητος Χριστός ως φως αρχικά και στη συνέχεια παίρνει σώμα -> δοκητικές τάσεις;



ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Τέσσερα κύρια κείμενα που επηρεάζουν όλα τα υπόλοιπα:
 - Πρωτευαγγέλιο Ιακώβου.
 - Ευαγγέλιο Παιδικής Ηλικίας του Θωμά.
 - Ευαγγέλιο Ψ-Ματθαίου.
 - Μία άγνωστη πηγή (7^{ος}/9^{ος} αι.).
- Σχέση με την Καινή Διαθήκη:
 - Συμπληρώνουν τα κενά της ιστορίας.
 - Έχουν διαφορετικά θεολογικά ενδιαφέροντα.
 - Μέσα από την «προϊστορία» του Ιησού βλέπουν την εκπλήρωση των προφητειών.
 - Ένταξη μαγικών και μυθικών στοιχείων.
- Οι διαφορετικές τάσεις στην παράδοση:
 - Στο ιουδαιοχριστιανικό περιβάλλον: έμφαση στην οικογένεια του Ιησού και στη γενεαλογία του.
 - Στον αραβικό χώρο ενδιαφέρον για τη θαυματουργική / μαγική δράση του Ιησού.
 - Στον συριακό χώρο έμφαση στη θεϊκή φύση του παιδιού Ιησού.
 - Στις γνωστικές ομάδες η μυθολογική εικόνα παιδιού-γέρου.
 - Στο λατινικό χώρο έμφαση στο αειπάρθενο.



Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τσαλαμπούνη Αικατερίνη. «Τα Απόκρυφα Ευαγγέλια. Το Ευαγγέλιο της παιδικής ηλικίας του Ψ-Ματθαίου». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS339/>.



Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».



Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>





Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Φίλιππος Γερμάνης
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2014-2015



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ



ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

